

НА ПОЛЯХ—ГАРЯЧА ПОРА

ДОПОМОЖЕМО ТРУДІВНИКАМ СЕЛА, СТУДЕНТЕ!

ПРОЛЕТАРІ ВСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!

РІК ВИДАННЯ XXXI

ЗВЕРНЕННЯ ДО ВСІХ СТУДЕНТІВ

ДРУЗИ! Ми відїдаємо на лани нашої сонячної Одещини для того, щоб подати дійову допомогу трудівникам села в збиранні врожаю.

У нашого університету є славні трудові традиції, які свято бережуть студенти. Ці традиції виробляються і міцніють з року в рік. Студентський колектив ОДУ завжди показував приклад сумлінного ставлення до праці на колгоспних ланах.

Комуністична партія і Радянський уряд приділяють велику увагу трудовому вихованню молоді, створюють всі умови для оволодіння вершинами знань. Щоб відповісти на піклування партії та уряду хорошими ділами, ми, студенти філологічного факультету, закликаємо всіх студентів університету включитись в трудове змагання на колгоспних ланах за дострокове виконання своїх завдань.

Справа честі кожного студента, кожної студентської групи показати зразок праці, високу культуру, взяти активну участь в громадському житті.

Понесемо в село нашу працю, нашу пісню, наше дзвінке слово агітатора й пропагандиста справи партії.

СТУДЕНТИ ФІЛОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ.

В ПАРТКОМІ ОДУ

ПАРТКОМ університету вирішив ряд питань, що зв'язані з допомогою трудівникам села в збиранні врожаю.

Партком схвалив ініціативу студентів філологічного факультету, які виступили зі зверненням до всіх студентів університету — самовіддано працювати на ланах Комінтернівського району, активно вести масово-політичну роботу серед населення.

Визнано за необхідне на сторінках газети «За наукові кадри» вести «Дошку пошани», до якої заноситимуться студенти і групи, які відзначаються під час роботи на колгоспних та радгоспних ланах.

ПІСЛЯ ТРУДОВОГО ЛІТА

ОДЕСА. Вокзал. До перону підходить поїзд спеціального призначення: після трудового літа повертаються з цілини студенти. І ось платформу заповнили загорілі юнаки та дівчата. Вивантажують з вагонів рюкзаки, гітари, прапори. Відразу стало дуже гамірно й весело.

Тут же, на вокзалі, розпочався мітинг.

Секретар міському ЛКСМУ Юрій Петропавловський вітає студентів від імені орденоносного комсомолу Одеси. Ігор Раговський, комісар загону одеситів, доповів про результати одинадцяти цілини. Всього освоєно 1 мільйон 700 тисяч карбованців капіталовкладень — набагато вище взятих зобов'язань. Крім цього, прочитано багато лекцій, студенти давали концерти, допомагали в роботі місцевим комсомольським організаціям. П'ятнадцять піонерських таборів «супутників» відкрили вони в районі.

Свій вклад у всі ці діла внесли і студенти наших університетських загонів. Про їх працю ми розповімо в наступних номерах газети.

За наукові КАДРИ

Орган парткому, ректорату, комітету ЛКСМУ та профкому
Одеського ордена Трудового Червоного Прапора
державного університету ім. І. І. Мечникова

№ 22 (832).

9 вересня 1965 р.

Ціна 2 коп.

101-й УЧБОВИЙ...

НА ВЧЕНІЙ РАДІ ОДУ

У Великому актовому залі відбулося засідання Вченої Ради університету. Як завжди на початку навчального року, Вчена Рада начебто підвела лінію між минулим і наступним навчальними роками. Аджеж, щоб розпочати новий, треба добре вивчити, проаналізувати минулий рік, відкрити недоліки, знайти шлях до їх ліквідації.

Як архітектор чи борець, що починають будувати чи бойову операцію, мають на руках план чи завдання, так і вуз, його численний викладацький колектив, починаючи новий етап у підготовці й вихованні спеціалістів, повинен мати чітке завдання.

Саме такі питання стояли на Вченій Раді: «Підсумки 1964—1965 навчального року і завдання університету в галузі комуністичного виховання і підготовки молодих спеціалістів в новому навчальному році». З доповіддю виступив ректор університету, заслужений діяч науки, професор **О. І. Юрженко**.

Поздоровивши учених і викладачів з початком нового навчального року, ректор підкреслив, що цей вересень розпочинає в одночас друге сторіччя існування нашого університету.

Далі професор Юрженко говорить про те, що партія і уряд приділяють велику увагу розвитку вищої школи. Деякий час вища школа була об'єктом непродуманих експериментів, що наносило їй велику шкоду. Після жовтневого Пленуму ЦК КПРС введено норми реалістичного життя. Ми бачимо це в нових правилах прийому, в нових учебных планах, тощо. Партія постійно займається питаннями ідеологічного виховання студентської молоді.

Аналізуючи основний показник діяльності університету — успішність студентів, — доповідач наводить цифри, що свідчать про велику роботу колективу. Здійснюючи перебудову навчального процесу за новими навчальними планами, кафедри і факультети разом з партійними і громадськими організаціями домоглися піднесення успішності не знижуючи критеріїв вимог, зміцнення трудової дисципліни. Але процент неуспішності свідчить про те, що тут є ще істотні недоліки. І, мабуть, не все криється в організації. Низьку ус-

пішність, скажімо, на вечірньому і заочному навчанні можна пояснити тим, що деякі студенти не працюють за профілем. Певна причина, звичайно, також в організації навчального процесу. Нас дивує, наприклад, історичний факультет, який раптом з першого місяця спустився до останнього в таблиці успішності.

1063 молодих спеціалістів одержало в ювілейному році дипломи нашого університету. І як попередні випускники, вони себе виправдають в різних галузях діяльності.

Характеризуючи наукове життя вузу, доповідач зазначає, що велика група викладачів університету захистила і підготувала до захисту докторські та кандидатські дисертації. За рік опубліковано 344 наукових праць, проведено 14 міжвузівських конференцій з різних галузей наук. Все це свідчить про зростання наукової кваліфікації викладачів університету і сприяє піднесенню його авторитету як одного з найстаріших культурно-освітніх і наукових центрів країни.

Ректор університету зосереджує увагу також на цілому ряді недоліків та недоробок.

На кафедрах і факультетах недостатня увага приділяється методичній роботі. Методична робота багатьма викладачами розуміється спрощено, лише як встановлення обсягу навчального матеріалу і критеріїв вимог до студентів, координація окремих лекційних курсів, тощо, а не як цілеспрямована робота в підвищенні всього комплексу і всіх видів навчання.

Недостатньо, а на деяких кафедрах і факультетах і зовсім не приділяється уваги унаочненню навчання, застосуванню нових технічних засобів в лекційній роботі.

Ще низькі, а під час і проігнорі лібералізмом у нас вимоги до студентів, особливо в міжсесійний період, на семінарських, лабораторних та інших видах практичних занять. Це знижує почуття самовідповідальності студентів, негативно впливає на засвоєння ними основ наук.

Колективи деяких кафедр і факультетів ще й досі схиляються до крайньої неправильної думки про

перевантаженість студентів, про те, що треба обмежити обсяг рекомендованого навчального матеріалу і їх самостійної роботи, проводять без необхідності і наперед приречені на провал експерименти.

На деяких факультетах (юридичний) помітно знизилася вимоги в підборі викладацьких кадрів. Ряд викладачів не турбується про зростання своєї наукової кваліфікації (факультет іноземних мов). Окремі викладачі уникають лекційної роботи.

Не може задовольнити зрелих вимог і організація та проведення педагогічної і виробничої практики та її контроль навчальною частиною.

— Ми повинні готувати студентів до праці, — говорить професор Юрженко. — Навчання — це праця. Лібералізм, який дехто виявляє, шкідливий, він суперечить політиці партії в справі виховання висококваліфікованих кадрів.

Відзначаючи в цілому успішну роботу по набору, ректор звертає увагу деяких факультетів на те, що залучення до університету сільської молоді (факультет іноземних мов, механіко-математичний факультет та інші) проводилось без достатньої відповідальності.

Далі ректор зупинився на питаннях комуністичного виховання молоді. Основна мета, яку ставить перед нами партія і уряд, говорить О. І. Юрженко, це підготовка спеціалістів-комуністів, людей, відданих справі комуністичного будівництва, патріотів своєї країни, людей з революційною перспективою, які усвідомлюють, що в світі йде гостра боротьба з імперіалізмом.

Досягнення цієї мети, виконання цього основного завдання у нас, у вузі, — справа всіх нас, а не тільки кафедр суспільних наук.

Молодь наша чудова, вона показала себе на багатьох прикладах достойним продовжувачем справи своїх батьків. Але ректор вказує на те, що є деякі небажані прояви — нехтування авторитетами, проява низькопоклонства перед капіталістичною культурою, зневага до праці і т. д. На це не можна закривати очі, проводячи виховну роботу.

Закінчення на 2-й сторінці.

Постановка всієї виховної роботи повинна бути в дусі вимог часу, вказівок партії, шляхом роз'яснення молоді завоювань нашого народу в минулому і досягнень його в будівництві комунізму.

Треба глибше вивчати запити нашої молоді й сміливо йти на їх правильне розв'язання.

Виховання кваліфікованих та ідейно загартованих будівників комунізму — основне завдання всього викладацького колективу університету.

Закінчення. Початок на 1-й стор.

На заключення ректор університету, професор О. Юрженко висловив впевненість, що наш орденосний колектив докладе всіх зусиль, щоб успішно виконати завдання, поставлені перед нами партією і народом.

В обговоренні доповіді взяли участь професори Ткаченко, Ганевич, доценти Дузь, Щербаков, Удалих, старший викладач Мамонтова.

Виступи вчених показують, що питання, порушені в доповіді, тур-

бують весь колектив викладачів.

Професор Г. Ткаченко зупинився на питанні трудової дисципліни серед студентів.

— Тут не все гаразд, — наголосує він, — майже кожного дня деяка частина студентів не відвідує заняття.

Декан біологічного факультету називає ряд відомих причин такого становища.

— Але справа не тільки в цьому, — приходить він до висновку.

— Ми не переконали студентів в тому, що лекції і лабораторні заняття — найважливіша форма навчання.

Низька успішність на вечірньому відділенні, — говорить доцент А. Мамонтова, — результат, перш за все, поганого відвідування. Але тут слід говорити про два боки справи. По-перше, вони безконтрольні. Вечорами в деканатах часто нікого немає. По-друге, треба, нарешті, вжити заходів, створити умови роботи для вечірників з боку міських організацій.

Оратор говорить про те, що є підприємства, де керівництво не йде назустріч студентам, не звільняє їх від другої зміни на виробництві.

Секретар парткому університету доцент І. Дузь підняв питання про підбір і розстановку кадрів, про методику прийому на перші курси та про підвищення ролі Великої Вченої Ради.

Він наголосив на тому, що потрібна партійна принципиовість при вирішенні цих важливих питань в житті колективу, і закликав до активності у виконанні завдань, покладених на університет.

Вчена Рада прийняла розгортку постанову. В ній, зокрема, говориться, що весь багатотисячний колектив викладачів, наукових працівників і студентів з честю виконає відповідальні завдання в справі поліпшення усіх галузей нашої роботи, підготовки висококваліфікованих, ленінського ґарту спеціалістів, відданих будівників комунізму.

НА ЗНІМКАХ: ЗЛІВА — ВИСТУПАЄ СТУДЕНТКА І КУРСУ МЕХАНІКО-МАТЕМАТИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ В. ІЖАКОВСЬКА; СПРАВА — СТУДЕНТИ-ПЕРШОКУРСНИКИ НА ЗБОРАХ У ВЕЛИКОМУ АКТОВОМУ ЗАЛІ УНІВЕРСИТЕТУ.

Першокурсники

МОВ повинь весняна вирує, гомонить, радіє Великий актовий зал університету. Молодь в проходах, у коридорі. Це — першокурсники...

Першокурсник! Скільки змісту в цьому слові. За ним — сумління праці, наполегливість, хвилювання. Це імена виборювало понад три тисячі юнаків та дівчат. Лише 800 подолали всі випробування, що чекали майбутніх студентів. Вони переможці. Невтомні, знаючі, невгамовні.

Молоде поповнення прийшли вітати вчені, викладачі, студенти нашого університету.

Урочисту зустріч відкриває секретар партійного комітету університету І. М. Дузь, який надає слово ректору університету, професору О. І. Юрженкові.

— Дорогі товариші! Ви стали студентами славного орденосного університету. Від імені всіх викладачів, студентів, від себе особисто поздоровляю вас з успішним вступом до нашого вузу! — Останні слова промовця тонуть в зливні оплески.

— Наш народ будує комунізм. Для цього потрібні висококваліфіковані кадри, спеціалісти з високою освітою. То ж ставайте такими!

Далі О. І. Юрженко коротко розповідає історію Одеського університету та про його славні традиції, про те, що на честь славного сторічного ювілею університет було нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора. Цією нагородою можуть пишатися і першокурсники.

Потім промовець говорить про наукову та навчальну базу університету:

— Все це надається вам. Наш університет завоював собі високу репутацію. У вас є всі підстави пишатися ім'ям студента Одеського університету. А це зобов'язує високо нести його честь і примножувати славні традиції.

НОВИЙ МУЗЕЙ

СТЕНДИ, виставки, експонати. Вони заповнили просторе приміщення 35 аудиторії головного корпусу університету. З цього часу тут на базі експозиції «100 років ОДУ» постійно діятиме музей історії нашого університету. Цей музей створено з метою систематизації матеріалів з історії універ-

Олександр Іванович наголошує на тому, що навчання в університеті передбачає високу організованість, систематичність. Щоб мати знання, треба вчитися, вчитися і вчитися. Так заповідав великий Ленін. Треба привчатись до творчої праці. Такі навички можна одержати в наукових студентських гуртках. Зрозуміло, що не обов'язково всі члени гуртків стануть науковими працівниками. Людина з високою освітою повинна завжди, скрізь, де б вона не була, працювати творчо.

Університет готує не лише вузького спеціаліста. Багато наших студентів — члени товариства «Знання». Лектор — це їх друга спеціальність. Активна громадська діяльність на курсі, факультеті, в університеті сприяє розвитку людини.

— Дорогі першокурсники, — говорить ректор. — Ви починаєте друге сторіччя нашого університету. Я вручаю вам пам'ятний подарунок. Тут ювілейна медаль університету, ювілейний значок, два номери ювілейної газети «За наукові кадри», історія університету, праці студентських наукових конференцій. Нехай цей подарунок нагадає вам про ваш вступ до університету.

— Ще раз сердечно вітаю вас із знаменною подією у вашому

житті. Ласкаво просимо до нашого орденосного вузу!

Під бурхливі оплески Олександр Іванович вручає Валентині Іжаківській, першокурсниці механіко-математичного факультету, знаменний подарунок.

Від імені вступників В. Іжаківська дякує за подарунок і запевняє, що перші курси будуть зразковими.

На трибуні завідувач кафедри політичної економії, доцент О. Г. Лобунець. Він вітає тих, хто вперше сьогодні ввійшов сюди на правах господарів, а не гостей-вступників.

— Працювати й ще раз працю-

вати. Бо тільки праця та воля людини дивні діла творять.

Далі промовець вказує, що заложно від обраного факультету першокурсники будуть вивчати різні дисципліни, але спільною для них буде одна — марксистсько-ленінська наука.

— Ми, викладачі суспільних наук, — зазначає він, — докладемо всіх зусиль, щоб допомогти вам оволодіти передовою теорією.

Завідувач кафедри української мови, професор С. П. Бевзенко говорить про почесну роль вчителя:

— З малюка виховати Громадянина — чи не почесна місія? По-

МАТЕМАТИКА. У того, хто вже встиг забути її теореми і постулати та досить далеченько відійшов від їх вивчення, це слово неодмінно поновить в пам'яті постать шкільного вчителя, нагадає про відносини з ним. Згадається книжка, витягнута з-під партії, цим, не розуміючим романтики, «сухарем», або двійка за неглибоке плавання по глибоких місцях «Збірника задач».

А тепер уявіть собі студента математичного факультету, майбутнього вчителя, пожалуйте бідолагу — йому випадає засихати у цій науці без краплини води, а втім...

— Мехматяни, — з гордістю рекомендувалася Наталка.

— З філологічного, — сказала я.

— Ми мехматянки, — ствердили ще дві дівчини, Софа та Лариса. «Ти бач, горді», — думала я, піднімаючись по східцях на третій поверх за Павлом Григоровичем Івановим до його майстерні.

Ми — колишні абітурієнти. На наших обличчях ще сяяло радісне хвилювання того дня, коли ми побачили свої прізвища у списках студентів першого курсу. З цим

почуттям ввійшли й до майстерні. Тут на нас чекала найпрозаїчніша робота — слід було тіпати шматки манільського канату, цілісінкий ящик якого стояв серед кімнати. Павло Григорович показав, як це робиться, записав наші прізвища і пішов.

Мовчки сиділи за роботою. Нудьга почала кружляти над нашими головами. Мехматянки стиха розмовляли. Я дивилась на них та думала: «Мехматяне, фінікіяне, наче плем'я якесь». Потім прислухалась. Дівчата розмовляли про щось своє, «мехматянське», незрозуміле. Але ось і знайомі слова — «урал», «стрілка». Потім зайшлося про школу. Я теж втрутилась у розмову.

Навчались дівчата в школі № 116 м. Одеси. Одна з них — медалістка. Вони закінчили спеціальний курс, працювали на електронних обчислювальних машинах, опанували професією програмісток. Взагалі — математичні душі. Це я так спочатку думала.

Працювали разом ми три дні. І кожний день відкривав щось нове в мехматянках. Вони щедро по-

дбно хліборобу-сіячу, вчитель теж сіє. Сіє в дитячі душі розумне, вічне, добре. Сіє правду. То ж будьте гідними сіячами її, нашої, радянської правди, правди Леніна! Оволодівайте майстерністю вчителя!

Заступник секретаря комітету комсомолу Микола Скрипник приєднується до численних поздоровлень і побажань.

— Ви прийшли в університет, який має багаті традиції. Пам'ятайте і примножуйте їх. Хай здійсняться всі ваші надії, які ви покладаєте на університет.

Перед першокурсниками виступали також декан фізичного факультету доцент Д. Поліщук, проктор по навчальній роботі, доцент Г. А. Вязовський.

Увечорі першокурсників вітали учасники художньої самодіяльності. В концерті взяли участь ветерани університетської сцени, наші улюбленці — Едуард Разинський, Леонід Каролик, Олександр Виноградський та Геннадій Черниченко. Це — випускники. Протягом п'яти років вони були активістами самодіяльності.

Вечір пройшов під девізом: «Йдіть нам на зміну!». Можна чекати, що на сцену прийдуть самодіяльні артисти, які стануть достойною зміною нашим ветеранам.

...101-й продзвенів. Почалися трудові будні. Попереду велика, копійка робота.

А. МИКИТЕНКО,
Л. ШЕРЕМЕТЬЄВА.

ТРИ

дарували мені слово, старовинне і водночас сучасне — «філологія».

Виявилось, що дівчата були й ліриками. Наталка (вона якось зразу опинилась у центрі уваги) запропонувала заспівати. Ми вирішили, що до нашої роботи підходять народні пісні. Приємним співучим голосом почала Наталка. До неї приєднались першокурсниці факультету іноземних мов. Робота закипіла.

Народні пісні змінилися естрадними. Виявилось, що мехматянки розуміються не тільки в теоремах, а й у новинках естрадної музики. Потім співали туристські та студентські пісні.

Ми добре працювали. Потім прийшло до нас поповнення — мехматянки з тієї ж 116-ї школи.

Однокласниці в минулому, а тепер співкурсниці, почали згадувати свою школу і свій клас, який

ХОЧЕТЬСЯ БАГАТО ЗНАТИ

ЗДАВАЛОСЬ, в цей день все раділо разом з тобою: і дощ перестав, і дерева привітно кивали верхівками, і незнайомі люди щиро посміхалися. Крокуеш з гордо піднятою головою, щастя переповнює тебе — ти студентка університету.

Коли переступала поріг факультету — сильно биле серце. Та воно й зрозуміло — адже це вступ в нове життя.

На факультеті нас зустріли привітно. Одна лекція змінювалася іншою. Скільки корисного, прекрасного, нового ми пізнали на них.

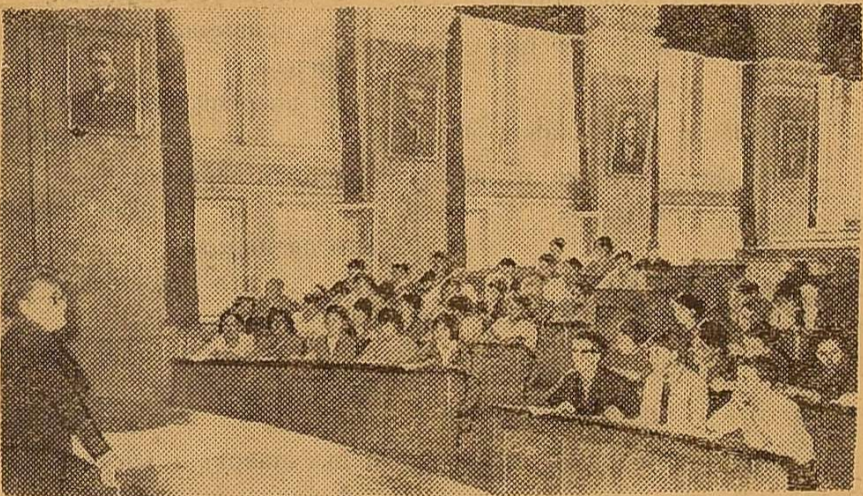
Як хочеться багато знати!

А на перервах — знайомства, розмови...

Світлані Коваль сподобалась розповідь Олени Петрівни Ковальчук про античну літературу, а Галину Батюжинську захопила історія літературної Одеси.

Всі ми чекаємо нових, цікавих лекцій. А самі будемо вчитись працювати, змістовно проводити свій відпочинок.

С. ГАЛАЙКО,
студентка I курсу філологічного факультету.

Перше вересня. Розпочались заняття. Іде лекція у великій хімічній аудиторії.

ДНІ

був романтико-математичним. Вони вивчали математику й були в той же час романтиками. В них були традиції — кожен першу неділю вересня їздити до Яска. Крім того, вони встигли побувати і в Москві, і в Києві, і в Ленінграді. А ще в них був гімн — «Бригантина», і всі вони повинні були брати участь у концертах, літературних вечорах, у зустрічах «КВК».

Г ось — всі вони розійшлися. І, між іншим, всі вступили до вузів. Дружби ж своєї не забули. Ось і зараз — п'ять дівчат разом склали екзамен, разом будуть вчитися. А поки вони сидять, працюють, згадують друзів, співають, читають улюблені вірші.

Прошло три дні. Дівчата закінчили свою роботу. Я запитала у них: «Ну, а все-таки, чому мехмат?» Вони помовчали. Потім Надка, вона довго чинила спроби

В ЧАС, коли горьківський Буревісник, літаючи над збуреним морем, кликав: «Пусть сильнее грянет буря!», а ліричний герой Лесі Українки гнівно проголошував: «Хай згине цар!», на берегах Даугави лунало емоційне слово Яна Райніса:

Нового часу не дідждатись тобі,
Коли не здобудеш його в боротьбі.

Народився Ян Райніс (Плекшан) 11 вересня 1865 року в невеличкому маєтку, арендованому його батьком на Курляндщині. Як найдорощий скарб з батьківського дому виніс Ян Райніс велику і негасимую любов до рідної землі, чарівної в своїй суворості природи, людини-трудою, народної поетичної творчості. З гімназистських років йде знайомство майбутнього письменника з російською літературою, літературою Заходу. Пізніше він писав, що Пушкін став йому «дуже близьким», і вже в юнацьких роках він заходжується над перекладами його творів. Райніса захоплює М. Лермонтов, М. Гоголь, Т. Шевченко, Шекспір, Гете.

Велике значення у формуванні світогляду і творчого методу латиського письменника мало навчання в Петербурзькому університеті, глибоке визчення творчості російських революційних демократів.

Початок його творчості припадає на час навчання в гімназії. Уже перші його твори пройняті соціальним звучанням. Разом з товаришем по навчанню Петром Стучкою в студентські роки Ян Райніс випускає збірку сатирич-

ми Сергія Васильєва, подивилась на мене здивовано і засміялась: «Кажуть, що я в дитинстві казала, що таке логарифм. Смійно, так? Тоді я просто за дорослими повторювала, а зараз я вже знаю, що таке логарифм і що таке математика. А взагалі, якби не математика, то я б обрала мистецтво». І майже хором дівчата сказали: «І Тетяна (так ласково називали вони свою вчительку) була у нас виключна людина». І своєю любов'ю до математики вони зобов'язані саме їй.

Дівчата знають, що механіко-математичний факультет дасть їм спеціальність, що на їх шляху буде чимало труднощів, але вони знають і те, що повинні передати свою любов до математики іншим. І вони переконані, що зможуть відкрити своїм майбутнім учням поезію «сухої» науки, покажуть їм, що математика і романтика рифмуються не лише на папері, а й в житті. Але все це попереду, майбутнє ще десь за п'ятирічкою.

ЛАТИСЬКИЙ БУРЕВІСНИК

ДО СТОРІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЯНА РАЙНІСА

Твори, написані на засланні, складають переважну частину збірки «Далекі відгуки у синій велічир», що вийде з друку після закінчення, в 1903 році.

Після закінчення університету Ян Райніс повертається в Латвію, активно включається в громадсько-політичне та культурно-

Ян РАЙНІС

стецьке життя. Він став редактором ризької газети «Дієнас лапа» («Щоденний листок»), яка з його приходом набирає виразно демократичного напрямку — пропагує соціал-демократичні ідеї. Велику роль Ян Райніс відіграє в громадсько-політичному русі прогресивної інтелігенції, відомому під назвою «Нова течія».

Він вивчає марксистську літературу, слухає виступ Ф. Енгельса на конгресі II Інтернаціоналу в Цюриху, зустрічається з Августом Бебелем... Задумує перекласти на латиську мову «Капітал» К. Маркса. Він стає одним з керівників революційно-демократичного, згодом марксистського крила латиської прогресивної інтелігенції.

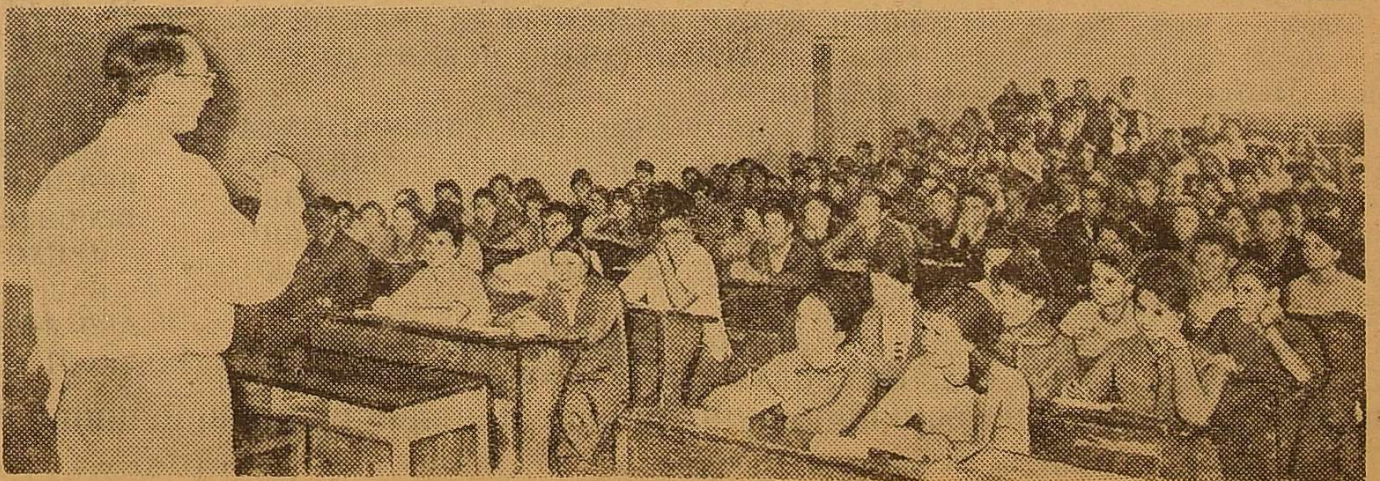
В кінці 90-х років Ян Райніс з іншими активними учасниками «Нової течії» та робітничих гуртків зазнає переслідувань. Арешт, в'язниця, суд, заслання.

На засланні він близько сходиться з російськими соціал-демократами, читає лєнінську «Іскру», багато працює як поет. Тут, на засланні, Ян Райніс остаточно утверджується в думці: сенс життя — боротьба за свободу і щастя народу.

А поки — I курс. Багато нового, незнайомого.

По правді, я не пам'ятаю прізвищ дівчат, з якими пройшли три моїх перших дні майже студентського життя. Але я знаю: вони горді, вони — щирі, вони — працюючі, веселі, дружні, активні. Вони — наші студентки. Вони — мехматчанки.

Н. ХАЛІМОШКІНА,
студентка I курсу філологічного факультету.

Поява цієї збірки знаменувала собою початок нового етапу в латиській літературі. Це була перша книга революційної лірики. Поезія «Зламани сосни» з цієї збірки стане гімном латиських революціонерів (музика Є. Дорзіна).

Поет кличе до штурму самодержавства, «назустріч сонцю вдалині», він кличе сміливо «дивитися вперед».

Відчуттям передгроззя 1905 року сповнена перша філософська драма — драма ідей Яна Райніса «Вогонь і ніч» (1905 р.). Звернувшись до скарбниці народного епосу, поет створює позитивний образ народного героя Лачплєсіса в латиській драматургії.

Коли народ піднявся на революційні бої в 1905 році, Ян Райніс стає їх активним учасником. Неодноразово, як член ЛСДРП, він виступав на мітингах, закликаючи до збройного повстання, бере участь в демонстраціях, у формуванні збройних загонів.

Революційна поезія Яна Райніса була підхоплена повсталими масами, стала їх духовною, поетичною зброєю і зажила новим, самостійним життям серед народу.

Після поразки першої російської революції Ян Райніс змушений був емігрувати (до 1913 року вєсь його судова справа). Латиська реакція оголосила 10 тисяч карбованців винагороди за його голову. Гіркота поразки, еміграція, перемога реакції, відступництво чималої частини інтелігенції не зламали його духу. Ян Райніс тепер вважає своїм обов'язком допомогти народів в його біді і горі, допомогти пережити час страшного лихоліття, не зневіратись, не занепасти духом, не втратити мрії про свободу.

Революція 1905 року придушена, та попереду нові битви.

Між двома ми бурями
стоїмо —
між тією, що пронеслась,
і тією, що буде —

писав поет в «Новорічній пісні» 1907 року.

В нових збірках поезій, написаних в час еміграції, «Тиха книга» (1909), «Ті, що забувають» (1910), «Кінець і початок» (1913) та інші, ми чуємо відгомін боїв 1905 року, глибоке співчуття знедоленому народові, в них звучить віра, глибока віра в переможні бої. Всі надії на переможні бої письменник-патріот зв'язує лише з пролетаріатом. Це «клас основний» «і майбутнє тільки за ним», — стверджує Ян Райніс.

В Швейцарії Ян Райніс пише величний гімн революції — поему «Аве соль».

Значне місце в творчості поета займає тема кохання, інтимна лірика. Людина красивої душі і великого серця, за визнанням багатьох дослідників і митців, Ян Райніс вписав у літопис світової інтимної лірики оригінальні сторінки.

З еміграції Ян Райніс багато працює і в галузі драматургії. Він пише п'єси «Золотий камінь», «Мдуліс і Арія», «Граю, танцюю», «Ілля Муромець». Перу Яна Райніса належить одна з перлин поетичної драматургії «Вій, вітерець» (1913), широко відомий твір про трагічну долю селянської дівчинки-сироти.

Чимале місце в роботі письменника посідає перекладацька діяльність. Він знайомив масового латиського читача з творіннями Пушкіна, Лермонтова, Єсеніна, Горького, Шекспіра, Гете, Лєсінга, Шіллера, Байрона, Ібсена і багатьох інших авторів.

З початком війни 1914 року Ян Райніс побачив її загарбницький імперіалістичний характер. В ряді статей він виступає проти воєнних хижаків, мілітаристів.

Ян Райніс привітав лютневу революцію та швидко збавнув її буржуазний характер. «Я чекаю третьої революції», — тоді ж заявив він. Цією третьою революцією стала Велика Жовтнева соціалістична революція. Латиський поет розглядає її як початок вирішального бою з буржуазією, хоч не все у цій борні було йому зрозумілим. З новою силою він закликає стати до лав революційних бійців.

Радянська Батьківщина кличе поета-емігранта додому. Та скоро владу в Латвії захопила буржуазія, відірвавши її від Росії. І останні роки життя довелося провести письменникові в буржуазній Латвії. Він продовжує вести боротьбу з соціальним укладом, та робить це в рамках парламентської діяльності. Немає тієї гостроти виступів, як раніше. Протириччя краляли його душу. Це все більше позначилося на творчості, в ній все менше значимих громадсько-політичних мотивів.

Погляди Яна Райніса все більше і більше спрямовуються на схід, до Радянської країни. Йому довелося побувати в Радянській Білорусії. Його захоплюють соціальні перетворення в Радянській республіці. Поет збирається відвідати Москву...

В 1929 році обірвалося його життя.

До останніх днів своїх Ян Райніс, цей могутній талант, як його назвав Максим Горький на I з'їзді радянських письменників, залишився натхненним співцем пролетаріату і ввійшов у велику літературу світу співцем його революційно-визвольної сили.

Доцент П. МАРКУШЕВСЬКИЙ.

ТАЄМНИЦІ ЛІНГВІСТИКИ

СЕРЕД різноманітних й численних проблем, які все більше і більше починають привертати увагу сучасних мовознавців, чи не будуть найцікавішими проблеми, пов'язані з питаннями так званої космічної лінгвістики та мовою тварин.

Хочемо зразу ж підкреслити, що проблеми ці мають актуальне значення і їх на сучасному етапі розвитку науки аж ніяк не можна відносити до таких питань, які більше стосуються фантастики, ніж самої науки.

Досить тут тільки нагадати, що вже протягом певного часу двом молодим англійським дослідникам дозволено двічі на тиждень використовувати найбільший радіотелевільний телескоп Англії з метою встановлення зв'язків із мислячими істотами всесвіту. Якщо додати до цього відомості про те, що свого часу видатний сербський винахідник в галузі електро та радіотехніки Нікола Тесла (1856—1943) сприймав певні періодичні сигнали, які на його думку поступали з «далеких галактик», то є всі підстави твердити, що перспективи космічної лінгвістики цілком реальні і багатообіцяючі.

Ще більш яскраві факти подають нам ті вчені, які безпосередньо вивчають поодинокі сигнальні системи окремих тварин.

В сучасний момент на цій ділянці накопичено величезний фактичний матеріал; він дозволяє зробити певні теоретичні висновки, які можна широко використовувати й в практичному житті (прикладом цього відомі навіть із популярної, широкодоступної літератури).

В природі, очевидно, не існувало й не існує такого народу, в усній, словесній творчості якого не було б оповідань, казок, пісень, в яких діють тварини і тварини, важливо підкреслити це, які розмовляють (доречно у зв'язку із цим пригадати твір великого Франка «Коли ще звірі говорили»). Але ми не завжди правильно читаємо й розуміємо те, що зберігає нам народна пам'ять. І в цьому відношенні дуже показовою є одна індуська казка, з якою ми шойно познайомилися в чеському перекладі.

Дозволимо собі навести деякі місця із неї (в перекладі українською мовою назва її звучала б приблизно так: «Чарівний птах»): «За хвилину, коли діти продовжували їсти, вони знову почули, як засів птах:

Піпікау! Піпікау!
Сховай мене в кошик!
Буду нестись, буду нестись...

Знову і знову повторював птах свою пісеньку, аж поки діти не зрозуміли його (підкреслено нами. — М. П.)...

Вони взяли кошик і посадили до нього пташину... Не встигли діти вранці прокинутися, як знову почули спів птаха:

Піпікау, Піпікау!
Прийдіть подивіться!

Старший хлопець сказав своєму молодшому братові: іди подивися. Мені здається, що птах зніс яєчко (підкреслено нами. — М. П.)...

Важливим у цій казочці є для нас не те, що пташина говорить; показово, що вона говорить своєю власною мовою, яку хлопці спочатку не розуміють («знову і знову повторював птах», аж поки ді-

МОВОЗНАВЧІ ЕТЮДИ

ти зрозуміли його. «Мені здається, що птах зніс яєчко» і т. д.).

Таким чином, в уяві народу тварини мають свою власну мову (вони не тільки колись говорили!), причому активно прагнуть до того, щоб їх зрозуміли («Знову і знову повторював птах свою пісеньку...»); підкреслено тут і такий момент, що людина спроможна й мусить зрозуміти їхню мову. На жаль, на такі місця з фольклору ми не завжди звертаємо увагу, а вони в багатьох відношеннях показові і можуть, звичайно, нашою хвилею на цілий ряд цікавих роздумів та висновків.

Геніальний матеріаліст Ч. Дарвін (1809—1882), який так блискуче подолав те провалля, яке протягом довгого часу штучно відокремлювало людину від тварини, був першим, хто розпочав науково й систематично вивчати голосові реакції та виразні рухи у тварин.

У коротенькій статті не місце розглядати всі «за» і «проти» його дуже тонких спостережень і яскравих поглядів на це питання (особливо в роботі «Виявлення емоцій у людини і тварини»). Скажемо тільки, що після нього нагромадилася величезна література і про «мову» мавп, і про «мову» бджіл, мурашок, птахів (до речі, якое нам говорили, що в Індії існує так званий Лісний інститут, у складі якого є навіть спеціальний факультет, де вивчається мова птахів; правда, нам, людям із європейським вихованням, все це поки що здається неймовірним), дельфінів тощо.

Відомості про сигнальні системи тваринного світу широко проносять і у науково-популярну літературу, широка громадськість у тій чи іншій мірі обізнана з ними (напр., «В мире пчел» И. А. Халифмана та А. В. Стефанова, М., 1955; стаття професора Маріковського «Муравьиный язык» у № 6 журналу «Наука и жизнь» за 1965 рік і т. д.). Ми ж прагнемо тільки наголосити на одному моменті, на який, як нам відомо, поки що майже не звертають уваги.

Мислиться, що настав час подбати про реальне встановлення зв'язку людини з тваринним світом з допомогою тих сигнальних систем, які окремі види тварин виробили на протязі довготривалого часу свого еволюційного розвитку.

Очевидно, дана ідея є більш реальною і поки що посильною, ніж та, про яку ми говорили на початку нашої розвідки. Більше того, гадаємо, що в якійсь мірі вона може при своєму вирішенні

полегшити практичну роботу й тих, хто займається нині проблематикою космічної лінгвістики, бо при втіленні її потрібно буде встановлювати контакти з такими об'єктами, «внутрішній світ» яких нам так само в сучасний момент дуже й дуже мало відомий.

Ті, хто мало вірить у можливість такого контактування (підкреслимо, контактування на основі сигнальної системи), мусять пригадати загальновідомий випадок (він майстерно показаний у кінофільмі «Дерсу Узала»), про який повідомив у свій час видатний вітчизняний географ В. К. Арсенев (1872—1930), коли Дерсу Узала, людина, яка все своє життя перебуває серед недоторканої природи, умовляє й врешті-решт переконує тигра звільнити шлях дослідникам споконвічної Тайги. Якщо цього не досить, то ми дозволимо собі процитувати із книжки «Таємнича Африка» (К., 1961) сучасного німецького природознавця Германа Фрайберга ще більш яскравий випадок:

«— Не треба стріляти, — прошепотів він (Наана, провідник Г. Фрайберга. — Примітка наша. — М. П.). Я знаю його. Це — ватажок енню (тобто горил. — М. П.). Наана буде говорити з своїм другом».

Наана справді підвівся і пішов назустріч велетневі. Я похолов: він іде на певну смерть! Треба рятувати його! Я схопився, тримаючи рушницю так само наготові. Та несподівано побачив таке, від чого ноги мої прикипили до землі. Переді мною стояли людина та велетенська мавпа і, не рухаючись, дивилися одне одному в вічі. Велетень здавався чудом, первісною людиною, твариною доісторичної доби — страховисько з широко роззявленою пащею, з вишкряченими жовтими зубами.

І тут сталося небачене. Наана раптом закричав різким дискантом. У відповідь з пащі допотопної істоти вирвалося протяжне ревіння. Розпочався жажливий дует з нечленороздільних звуків. Кілька хвилин лунав то дикий рев, то несамовити крик. Моя рука, що міцно стискала рушницю, занімала.

Наана знову гукнув мені: — Не стріляй! Енню мій друг. Його не можна вбивати!

З високо піднятими руками Наана повільно, як заворожений, рушив до горили, і — о диво! — велетень відступив перед ним. Ліс поглинув його» (стор. 57—58).

І тут ми знову ж таки маємо чудовий приклад того, як людина, яка стоїть дуже близько до природи, за допомогою сигналів здатна вступати навіть у «дружні» стосунки з твариною.

Ці й подібні до них приклади (перелік їх можна значно збільшити) є свідченням того, що спілкування людей з тваринами з допомогою сигнальних систем становить собою не тільки привабливу проблему, але вже знає свою певну реальну історію, на базі якої ми можемо значно глибше проникнути у внутрішній світ, так би мовити, психологію, «свідомість» окремих представників тваринного світу.

Хотілося б, щоб до рішення цих цікавих питань поспільно пригубилася й наша студентська молодь.

Доцент М. ПАВЛЮК.

ВИ ВТОМИЛИСЬ? УСМІХНІТЬСЯ!

МИСТЕЦТВО ХУДОЖНИКА

Понад дві тисячі років тому в Греції жив живописець Зевксис. Якое він з таким мистецтвом вималював винограду лозу, що з усіх боків злітали пташки аби покуштувати ягід. Коли про це дізнався живописець Паррасій, він сказав, що напише картину ще краще. Скоро він справді приїс свою роботу. Зевксис з нетерпінням чекав су-

Побачивши, що картина закрито від поглядів, він вигукнув:

— Скоріше зніми завіску! Я бачаю бачити твою картину!

— Так це і є моя картина, — відповів Паррасій, — я намалював завіску!

— Ти переміг, — зізнався Зевксис. — я обдурив лише пташок, а ти обдурив художника.

В ЧАСИ ШЕКСПІРА

Тоді в театрах актрис не було. Жіночі ролі виконувались чоловіками. Коли актори запізнявались з початком спектаклю і публіка занадто галасливо виявляла своє нетерпіння, хто-небудь із акторів

виходив і жартом заспокоював глядачів. Він говорив, наприклад:

— Пробачте нам вимушену затримку, королева Катерина ще не поголилась.

Богуслав ВОЙНАР

АФОРИЗМИ

- * До величі йому бракувало кількох сантиметрів — голови.
- * В нього була своя робота. На жаль, мусив виконувати чужу.
- * Є люди, які міцно стоять на чужих ногах.
- * Життя йде своїм шляхом, який завжди вимагає, щоб його скеровували.

Переклав з польської В. ЗІНЧЕНКО.

ВСІМ, ВСІМ, ВСІМ!

СТУДЕНТАМ ВСІХ КУРСІВ І ФАКУЛЬТЕТІВ! ВСІМ, ХТО СХИЛЬНИЙ ВИСЛОВЛЮВАТИ СВОЇ ДУМКИ НА ПАПЕРІ ТА ВВАЖАЄ, ЩО ВОНИ ЯВЛЯЮТЬ СОБОЮ ПЕВНИЙ ІНТЕРЕС ДЛЯ ІНШИХ.

МИ ЗАПРОШУЄМО ВАС СПІВРОБІТНИЧАТИ В НАШІЙ ГАЗЕТІ, СТАТИ НАШИМ КОРЕСПОНДЕНТОМ ДЛЯ ЦЬОГО ПОТРІБНІ ЛИШЕ БАЖАННЯ ТА ЛЮБОВ ДО НЕСПОКІЙНОЇ, АЛЕ ЖВАВОЇ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ СПРАВИ.

МИ ЗАПРОШУЄМО НЕ ТІЛЬКИ ТИХ, ХТО ПРАЦЮВАВ У ГАЗЕТІ. ЗНАЙДУТЬСЯ ЦІКАВІ

ДОРУЧЕННЯ І ДЛЯ ТОГО, ХТО НЕ ПИСАВ У СВОЄМУ ЖИТТІ ЖОДНОЇ ЗАМІТКИ В ГАЗЕТУ. А СКІЛЬКИ ЦІКАВИХ СПРАВ У НАС Є ДЛЯ ТИХ, ХТО ЗАХОПЛЮЄТЬСЯ ФОТОГРАФІЄЮ, МАЛЮВАННЯМИ!

ЧЕКАЄМО ВАС, ДРУЗИ, В РЕДАКЦІЇ. ЗНАЙТИ НАС ПРОСТО: ВУЛИЦЯ ПЕТРА ВЕЛИКОГО № 2, ГОЛОВНИЙ КОРПУС УНІВЕРСИТЕТУ, КІМНАТА № 31.

ПРИХОДЬТЕ, ПИШІТЬ, ДЗВОНІТЬ! НАШ ТЕЛЕФОН: КОМУТАТОР ОДУ 3-90-78 АБО 3-90-88, ПРОСИТИ РЕДАКЦІЮ «ЗА НАУКОВІ КАДРИ». РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ.

В. ФИЛАТОВ

ДАЕМ ПОМИДОРЫ!

— Помидорчики!
— Помидоры!
Сколько бодрости, шум и гам...
Рано утром веселье сборы
В соответствии с кучей программ...

Едем в поле
В полугорках тряских,
Не привычно порой...
Ничего.
Не впервой нам студентам стараться
и быть первыми — не впервой!

Кто пятнадцать, кто двадцать ящиков
— Молодцы, — бригадир говорит.

Не завидую тем, кто тащится,
Ведь товарищи впереди!
А какие завтраки!
Ужины!

Да зачем здесь такие слова?
Возвращаются с поля труженики
А уж труженикам — подавай!

— Помидорчики!
— Помидоры!
Даль полей...
Не видать конца...
Свежесть наших родных просторов

мы в своих унесем сердцах.
Вспомним все, что здесь нами оставлено
через пару студенческих лет...

Наша дружба работой спаяна.
Крепче спая на свете нет!

А пока — помидоры!
Дружный, радостный, спорный труд.

...Грузовик подпевае моторам...
На работу студентов везут!